
Femte Foredrag:
«Det emosjonelle innholdet i sjelen ved et dikt»
Dornach, 30. juni 1924

Oversatt til norsk av M.Kraft

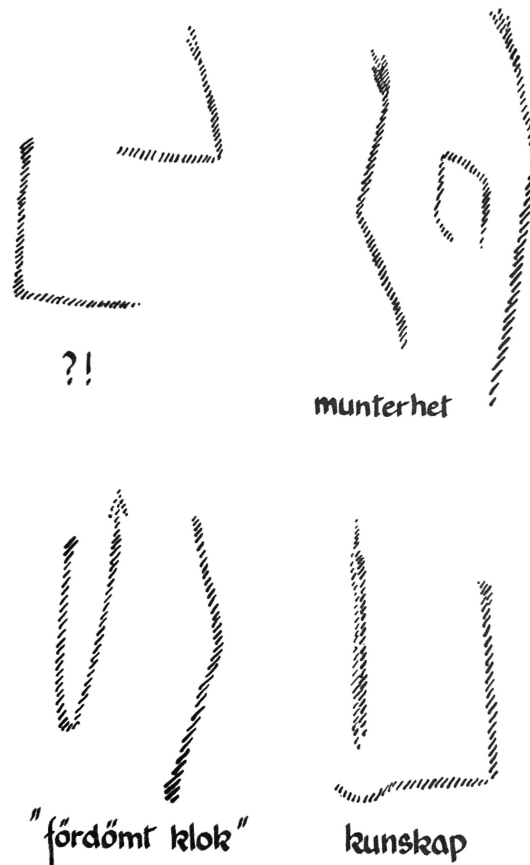

Først av alt, la oss fortsette den betraktningen vi har startet. Vi har tatt utgangspunkt i å vurdere stemningsinnholdet i lydene for så å skulle vurdere den mer generelle karakteren av det som tales. Med dette går vi så over fra det som bare er fonetisk til det logiske eller emosjonelle aspektet av det som tales.

I dag skal vi diskutere noe av det som, i tillegg til det fonetiske innholdet, fremkaller det følelsesmessige innholdet i sjelen ved et dikt. Først og fremst - vi skal oppsummere det som er mer generelt senere - men først og fremst har vi noe som kan tjene for å nyansere, skyggelegge det som kommer til gjennom ordet, altså gjennom oppbyggingen av det lydmessige. Vi kan si noe vi uttaler på en slik måte at det uttrykker vår følelsesmessige tilstand. Ikke sant, betoningen er veldig avgjørende, og i skriftspråket betegner man det som ligger i betoningen gjennom for eksempel å bruke spørsmålstegn, utropstegn og lignende.

At det er mye som ligger i betoningen kan vi se av følgende enkle eksempel. Jeg tror det var i Szegedin i Ungarn at det var en gruppe skuespillere som fremførte Schillers «Røverene» i en låve ved siden av en oksestall. Skuespilleren kunne ikke teksten så godt, og kunne heller ikke forstå suffløren, kanskje sufflørboken også var feilstavet, uansett var historien ganske så primitiv. Og primitiviteten økte da det oppsto en skikkelig krangel foran publikum. Krangelen oppsto fordi en okse i et bestemt øyeblikk brøt gjennom veggen og så inn i scenerommet, slik at oksens horn og mule så inn i scenerommet. Nå sa skuespilleren, som så litt forskrekket ut, "Er du kanskje også min FAR?" Suffløren korrigerer: "Er du kanskje OGSÅ min far?». Det likte ikke regissøren og korrigerer: «ER du kanskje også min far?»

Så du skjønner, det hele avhenger av betoningen. Og siden vi i eurytmien skal uttrykke alt som ligger til grunn for talen, må vi også ha mulighet til å uttrykke det man ellers får fram gjennom betoningen og i skriftkanskje gjennom et spørsmålstegn eller et utropstegn. Og til dette formål har vi ulike gester.

Eurytmisten fører høyre arm inn i denne posisjonen (se tegningen over), venstre arm i denne posisjonen, og vender samtidig hendene slik (vri litt innover med avspente fingre). Dette skal altså gjøres på passende steder. Jeg skal snakke om fargene senere. Nå må naturligvis eurytmisten vite hvor hun skal bruke en slik gest på best mulig måte i sammenhengen. Dette må selvfølgelig innstudies først, det vil si at det må være nøye bestemt hvor resitatøren gjør en liten pause, en kort pause i talen, og så må man tydelig se at eurytmisten beveger seg i samsvar med det som tales, til relativ ro og videre til fullkommelig ro, slik at hun virkelig gjør en pause på det punktet der hun gjør denne gesten. Så hvis jeg for eksempel sier:

*Så vakkert solen skinner i dag!
La oss være glade over det!*

- da gjelder det å eurytmisk fremstille dette utropet på best mulig måte. På stedet der utropstegnet står, skal vi altså la bevegelsen som pågår opphøre, og så plasserer denne gesten rolig og deretter fortsetter med presentasjonen. På denne måten har vi mulighet til å artikulere sterkt innenfor teksten.

Det ville vært spesielt bra om dere kunne bringe denne bevegelsen inn i et dikt som for eksempel Goethes «Zauberlehrling» (Trollmannens lærling), hvor det faktisk forekommer et utrop, for der vil man kunne få fram den effekten som ekte kunstnerisk humor ofte fremkaller. For eksempel på dette stedet: «Inn i hjørnet, kost, kost, fort, det haster!» Man gjør altså utropstegnet etter «fort, det haster!». Så neste linje: «For som spøkelser...!» Det ville ikke vært hyggelig med trollmannen selv,

for han er et verdig vesen, men hvis du - altså lærlingen - ville følge arbeidet hans med passende gest, ville det vært veldig bra. Likeså etter «bra truffet!» og «jeg puster fritt!».

En annen følelse vi kan uttrykke er munterhet. Denne følelsen av munterhet består i å prøve å gjøre den passende gesten mens du står på tåspissene. Så, når munterheten kommer, må dere altså stille dere på tåspissene. Om dette er hodet ditt (se tegningen) kan du plassere armene i denne posisjonen og spre fingrene så mye som mulig. Det ville da være bevegelsen for *munterhet*.

Hvis du så intensiverer spredningen ved å røre dere (beveg fingrene), da kommer munterheten spesielt godt til uttrykk. Det har da effekten av latter, og spesielt denne muntre, denne leende gesten, er usedvanlig tiltalende.

La oss ta setningen: «Han klatret opp på podiet og før han begynte på forelesningen, landet en flue på nesen hans! – Alle ble forferdet!» - Gjør gesten etter "nese". Dere merker at til og med dere som nå kjenner til dette, lokkes til en helt naturlig munterhet. Og det virker for meg som om denne munterheten uttrykkes ganske godt gjennom denne gesten.

På mange steder der folk snakker, spesielt når det er dramatisk, når dere eurytmiserer noe dramatisk, vil dere komme til å få bruk for en gest som kan være usedvanlig uttrykksfull. Se for deg at overarmen strekker seg ned, peker opp (med pekefingeren), og støtter venstre arm mot siden. Forestill deg denne gesten. Og forestill deg nå at noen sier; «Det der hadde jeg gjort mye smartere enn deg». Da kommer man til å eurytmisere det; det hadde jeg gjort mye smartere enn deg - med denne gesten, som alltid er slik: hekt sterkt her (venstre) og pek oppover her (høyre). Dette er gesten for *fordømt klok* (eller på godt norsk "jævla smart»).

I disse eurytmi-figurene har vi altså utropstegn, munterhet og gesten for "jævla smart».

Nå har du noe her (hos neste figur) som du samtidig må studere nøye. Den består i at man fører den øvre handen til denne posisjonen (se tegningen) og beveger pekefingeren oppover. Denne gesten har alltid den særegenheten at den faktisk peker på innsikt. Uansett hvor denne gesten opptrer, viser den egentlig på innsikt, selv om man ikke peker men holder fingeren strekt. På denne måten kan gesten for klokhet også gå over i den mer alvorlige gesten for *kunnskap*.

Så hvis du beveger høyre underarm oppover og holder venstre arm på en slik måte at du skiller det rytmiske mennesket og hodet, som først og fremst må brukes i kunnskapen, at du avskjærer det fra det nedre mennesket og bærer med handen her under albuen og gjør denne andre gesten oppover (se tegningen), så har du gesten for kunnskap.

I utgangspunktet kan denne kunnskapsgesten brukes ofte, fordi enhver formulering som indikerer at man oppfatter noe, at man tar til seg noe, kan telle som kunnskap i livet. Man kan også i stor grad hjelpe stemningen i et dikt ved å for eksempel markere med denne gesten på slutten av en linje, at man har forstått hva inneholder i diktet handler om. Mange dikt tjener på å tilføye noe slik. Men et dikt kan også tjene på at man innleder diktet med en slik gest, for eksempel et dikt som Uhlands «Des Sängers Fluch» (Sangerens forbannelse):

I gammel tid stod det et høyt og majestetisk slott...

Her utfører man helt enkelt gesten for kunnskap før diktet begynner, og man vil merke hvordan diktet etterpå får utbytte av den først angitte gesten. Gjør det på en slik måte at gesten for kunnskap finnes i hele kroppen din. Gå for eksempel fra en gest av likegyldighet til gesten av kunnskap. Da utvikler man hele diktet ut fra noe som tilsier at diktet egentlig skal oppfattes som noe tankemessig i hele sitt stemningsbilde. Du gir umiddelbart diktet en viss grunntone.

En annen følelsesstemning vil være den som har en generell kunnskapsverdi, stemningen til «I»-gesten. «I» er alltid selvhevdelse. Men hvis selvhevdelsen ikke ligger i lyden, men hvis selvhevdelsen går utover lyden og blir et tydelig følelsesuttrykk, så kan denne selvhevdelsen uttrykkes ved å gjøre den om til en gest med høyre kne hevet: Du står her med venstre kne og begge armene føres framover, men du holder dem og hendene noe bakover. Da har du gesten for **sterk selvhevdelse**.

Gjør denne gesten for megalomani mot slutten av den satsen jeg nå skal uttrykke, gjennom å eurytmiser den, gjennom å la den kulminere i denne stillingen: «Er jeg ikke keiseren av Kina?» - gjør gesten her. På denne måten kommer det liv inn i det man fremstiller, og det er det som er det essensielle og betydningsfullt, at disse tingene får liv.

I dag vil jeg gjerne vise deg slike uttrykksfulle gester foran deg, slik at vi senere i løpet av de neste dagene kan oppdage noe som følge av dette arbeidet.

Vi har fremfor alt en neste som består i av at dere stiller dere så bredt som mulig og etterpå gjør denne bevegelsen, bevegelsen for **umettelighet** (se tegningen), når man alltid vil ha mer og mer - altså gesten for sterkt begjær. For eksempel, la oss ta følgende setning og på slutten av setningen gå rett inn i denne gesten, at du vil ha mer - altså først følgende alvorlige setning og deretter gesten: «Du ga meg alt, ga meg alt som jeg ba deg om». Du får imidlertid ikke gå utover med hendene, da vil du avvise det. Du vil ha mer; gesten for å ønske mer må gå innover, og du må stå bredt med begge føttene på bakken.

At man gjør denne umettelighetsgesten trenger ikke bare være tilfelle når man selv er umettelig, men når det er noe som kan stimulere følelsen av å være umettelig, av å være utilfreds, av å ville mer. La også meningen som jeg nå skal si, skinne gjennom denne gesten, slik at det ikke behøver å oppstå en pause som sted. Du inntar bare stillingen når teksten er ferdig; "Skal hele huset drukne?" (Gest av å ville ha mer.) Det skal jo hele tiden gå videre! Da er det umettelige der.

Nå kommer vi til de tingene som fører mer inn i menneskets indre. Og der har vi en gest som nettopp skal uttrykke følelsens **inderlighet**, altså den sinnstilstanden som uttrykker følelsens inderlighet. Denne følelsen kommer til uttrykk ved at man står på den fremste delen av foten, har hælen løftet litt over bakken, men ikke veldig høyt, for hvis du har den for høyt er det ikke lenger inderlighet - altså hælen løftet lett, stående på resten av foten - og man har dermed denne gesten som forsiktig (mykt) strekker begge armene fremover slik at tommelen berører pekefingeren. Da uttrykkes følelsen av inderlighet og man får denne gesten.

Om du ser for deg at det ligger en baby her (i armene dine) og du ønsker å utvikle en inderlig følelse mot engelen til babyen, kan du holde babyen på denne måten og du vil da ha gesten av inderlighet. La oss ta en spesielt høytidelig linje, og på slutten av linjen skal du gjøre gesten. Prøv å eurytmisere; «La de tyngede komme til meg! - og nå gesten. Det er nå nesten lyrisk. Hvis du nå vil gjøre det mindre lyrisk og heller mer monumentalt, så kan du etter at du har gjort denne inderlige gesten lage et utropstegnet på slutten. Altså: «La de tyngede komme til meg!» - nå gjør du inderlighet, deretter utropstegn. I passende tempo, slik man da vil ha det, vil dette kunne presentere saken på en veldig monumental måte.

Noe som er beslektet med inderligheten, men som allikevel er ganske annerledes, er å være elskverdig mot noen, å være snill, **elskverdigheten** som sjels-stemning. Den kommer også til uttrykk gjennom at man løfter hælen forsiktig, men så løfte venstre arm litt slik at på en måte gjør gesten man hadde tidligere her oppe og den andre gesten over til høyre. Dette er da elskverdighetens (vennlighetens) gest, og det må du selvfølgelig føle at dette er. Det handler om å

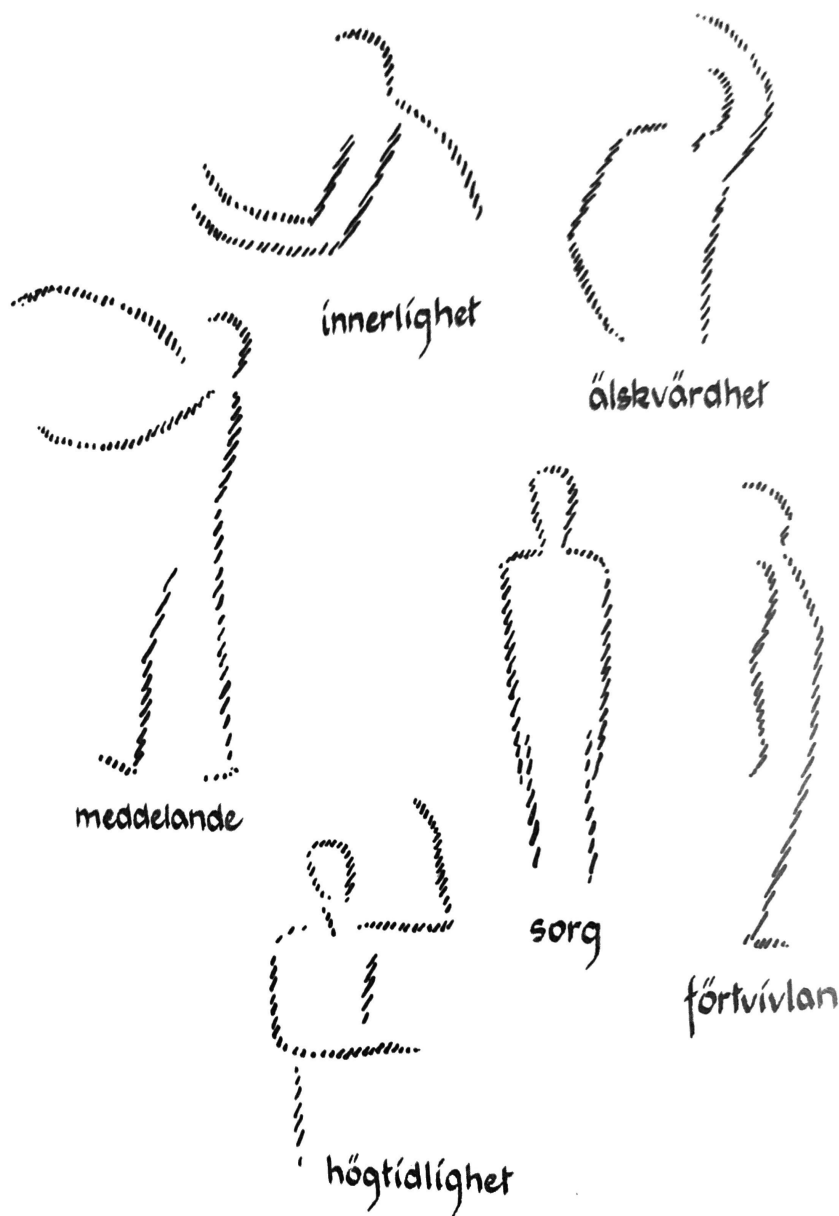
holde en lett holdning i armen, og i det som viser utover seg selv ligger det elskverdige. Tenk bare hvor herlige barn er når vi ber dem om å vise hvor store de er. Da blir barn spesielt elskelige.

Så hvis vi skulle gjøre setningen i eurytmi: «Jeg har smilet ditt å takke for et lykkelig øyeblikk...» - da lar du denne setningen flyte inn i elskverdighetens (vennlighetens) gest.

Jeg kjente en komponist fra Wien som senere har blitt sært berømt. Han var veldig glad for å bli invitert og vertinnen gjorde stor flid i å prøve å utvikle en helt spesiell kunst i sammensetningen av rettene. Han hadde også en veldig fin forståelse av dette, og da han gikk, sa han som regel: «For en fantastisk symfoni vi smakte i dag." – Det var alltid komplimentet han ga vertinnen. Det var konstant, stereotyp, men - han var en stor mann. Gjør dette en gang og la denne setningen flyte inn i gesten av elskverdighet (den utføres). Dere ser at hun umiddelbart kommer inn i stemningen. Her kan dere se at det faktisk virkelig kan oppleves. Men han som sa det kunne ikke ha gjort denne eurytmiske gesten like lett som deg, for det var *Brahms*.

En annen gest for å forholde seg til omverdenen, til andre mennesker, er gesten der man kommuniserer noe til noen, uttrykker en *meddelelse*. Denne meddelelsen (kommunikasjonen) gjøres slik: med den ene foten må du selvsagt stå, men plasser den andre foten lett på hælen (den fremre), høyre arm hever du med tommel, pekefinger og langfinger pekende fremover; venstre arm litt lavere og strukket litt fremover, håndflaten litt åpen som om du holder frem en gave. Da gjør du denne gesten; men du gir ikke en gave, men en kommunikasjon i tale. Du viser altså samtidig det som er gitt, og du har her (i venstre arm) gesten for kommunikasjon (en beskjed): «Jeg meddeler.» – Det vil være ordlyden i det det handler om.

La oss for eksempel si at vi har følgende ordlyd: «Sannelig, sannelig sier jeg dere.» – Der ligger allerede viljen til å kommunisere, og det er en setning som man på en helt perfekt måte kan la flyte ut i denne gesten.

Nå kommer en gest som virkelig får sin karakter om man alltid når det gjelder følelser-stemningene står stødig oppreist, har hendene knyttede, armene strukket helt ned og trykket mot kroppen, og holder hodet rett. Og da må eurytmisten ha følelsen av at hun egentlig ikke ser med øynene, men blikket stivner. Da kommer bevegelsen veldig bra fram. Dette er en bevegelse man kan gjøre flere ganger i løpet av en tekst:

*Blaß lag der Kranke,
Sein Auge erlosch,
Schluchzen umgab ihn.*

*Blek lå den syke,
Hans øyne sluknet,
Hulk omringet ham.*

Et likt innhold blir svært tydelig dersom det lykkes eurytmisten å gjøre gesten på de plassene jeg har angitt med punkter (som vist under);

*Blek lå .... den syke,
Hans øyne .... sluknet,
Hulk .... omringet ham.*

Tenk hvor individualisert det kan bli gjennom dette, så nyansert. Dette er altså gesten for *tristhet* (*sorg*).

Så har vi en gest som består i å sette føttene godt opp, holde armene bakover, hendene helt tilbake. Dette er fortvilelsens gest. Når du da har den eiendommelige følelsen som framfor alt uttrykker seg i de indre armmusklene kan du merke at den uttrykker *fortvilelse*.

Nå skal vi gjøre de første linjene i Faust-monologen og etter "slutt" gjøre gesten for fortvilelse:

*Akk, nå har jeg lest filosofi
Og medisin, juristeri
Og dessverre også teologi
Fra begynnelsen til slutt -
(gjør nå gesten for fortvilelse)*

Du skjønner, når en gest faktisk uttrykker sinnstilstanden, da kobler den seg dramatisk til det foregående.

I dag ville jeg bare gi litt farge til studiene som kan gjøres på disse gestene ved å si: Studer slike gester, og du vil gjennom disse gestene kunne gi et plastisk-eurytmisk uttrykk til disse ulike sidsstemningene. Da skal dere ville kunne studere det indre dramatiske eller lyriske eller episke forløpet til et dikt. Og hvis du føler deg inn i disse gestene, vil det være mulig for deg å bringe eurytmien din til et virkelig dramatisk nivå. Dette skal vi bygge videre på i morgen.